

може слугувати аналіз факторів формування сімейних цінностей у молодого покоління, що вступає у фазу створення сім'ї, її способу життя та стосунків у родині.

Список використаної літератури

1. Охотникова М. М. Согласие как социальный процесс в трансформирующемся обществе : дисс. ... д-ра социол. наук : 22.00.04. / Мария Михайловна Охотникова. – Тюмень, 2000. – 377 с.
2. Социальное согласие в современном мире / [отв. ред. Г. М. Денисовский]. – М. : Центр общечеловеческих ценностей, 2000 – 144 с.
3. Уленгова Р. Б. Формирование семейных ценностей у детей-сирот средствами АРТ-педагогике в условиях детского дома : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Регина Борисовна Уленгова. – Казань, 2008. – 21 с.
4. Федулова А. Б. Семья и семейные ценности: Философско-аксиологический анализ : дисс. ... канд. филос. наук : 09.00.11. / Анна Борисовна Федулова. – Архангельск, 2003. – 252 с.

В. В. Мачуський,
м. Київ

**СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ
У ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДНИКІВ**

У статті розглянуто вихідні положення щодо компетентісного підходу, викладені у працях вітчизняних і зарубіжних учених.

Ключові слова: *компетентісний підхід, компетентність, ключові компетентності, базові компетентності, досвід.*

Реформування системи освіти в Україні – це підвалини національного і духовного відродження суспільства, гідного виховання молодого покоління, поступу вітчизняної науки і техніки в напрямку світових стандартів та вимог. Освітнянський прогрес та поступ є основою для успішного становлення державності і процесів демократизації суспільства в українському просторі, а в концептуальному змісті – авангардом держави заради її майбутнього. Основною тенденцією нині є впровадження у педагогічну практику компетентісно-орієнтованої освіти, яка сприяє набуттю учнями компетентностей, необхідних у житті.

Наукове осмислення категоріального апарату компетентісного підходу в освіті, розробленого вітчизняними (А. Маркова, Л. Мітіна, Н. Кузьміна та інші) і зарубіжними науковцями (Дж. Равен, Р. Уайт, Д. Хаймс та інші), дало змогу умовно окреслити й схарактеризувати чотири етапи його становлення: перший (1960–1970 рр.) – зародження ідеї цього підходу; другий – (1970–1990 рр.) – поширення його ідей у різних освітніх галузях; третій (1990–1996 рр.) – розширення спектру педагогічних досліджень на компетентісній основі; четвертий (1996 р. і дотепер) – подальше розширення кола наукових інтересів багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо розробки концептуальних засад компетентісного підходу, зокрема, визначення сукупності ключових компетентностей і фігурування їх у відповідних освітніх нормативних

документах.

Проведений аналіз використання поняття “компетентність” за кордоном свідчить, що у США набуває значущості модель компетентного робітника, яку становлять самостійність, дисциплінованість, комунікативність, потреба в саморозвитку. Британський підхід до структури компетентності є відображенням системи освіти Великобританії, у межах якої, успішно закінчивши один зі ступенів освіти, випускник автоматично набуває відповідного рівня сформованості компетентності. У Німеччині, Франції та Швейцарії особливого значення надається формуванню ключових компетенцій, які необхідні для роботи за фахом.

Експерти країн Європейського Союзу (J. Specters, M. Teja) поняття “компетентність” розглядають як здатність ефективно і творчо застосовувати знання та вміння в міжособистісних стосунках. Поняття компетентності, відповідно до Міжнародного департаменту стандартів для навчання та освіти, містить у собі знання, уміння, навички й ставлення, що дають особистості змогу ефективно діяти або виконувати функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або певній діяльності.

Аналіз наукової літератури показує, що первинне тлумачення терміна “компетентність” стосувалося здебільшого професійної діяльності й трактувалося як досконале знання своєї справи, вершина розвитку професійної майстерності. Однак більш пізніми дослідниками рамки компетентності були розширені до різних сфер людської життєдіяльності. На сьогодні компетентність вже не вкладається у вузькі межі професіоналізму і є робочою дефініцією не лише менеджменту, а й психології, соціальної та класичної педагогіки, соціальної роботи, соціології та філософії. Все це вказує на інтегративний, міждисциплінарний та надпредметний характер компетентності. Компетентність – категорія багатогранна, може стосуватись як однієї конкретно взятої особистості, так і цілої соціальної групи, вона вказує не лише на вміння, знання, досвід, а й на самостійність, рівень освіченості, життєві та професійні цінності, здатність ефективно розв’язувати нові, нестандартні завдання тощо. Проявляється компетентність у будь-якій діяльності: фізичній, суспільній, професійній, інтелектуальній, освітній тощо, що свідчить про розширення сфери компетентності.

Категорія компетентності є результатом нової економіки та нового підходу стосовно людських ресурсів. Вона виникла внаслідок втрати якості адаптації до умов, що швидко змінюються, та не співвідноситься з традиційною системою понять класичної науки.

На сьогодні до поняття “компетентність” у науковій літературі немає єдиного підходу. Компетентність визначається як досконале володіння знаннями, справою; як результат освіти та виховання; як творче застосування здобутих знань у проблемних ситуаціях. Компетентність об’єднує в собі складний зміст, який інтегрує професійні, соціально-педагогічні, соціально-психологічні, правові характеристики тощо та передбачає ступінь володіння компетенцією, знаннями, які дають змогу формувати судження про будь-що.

У результаті вивчення педагогічних праць українських учених встановлено, що донедавна категорія компетентності пов’язувалася

здебільшого з поняттями “майстерність”, “професіоналізм”, “професійна готовність” (І. Зязюн, А. Макаренко, В. Сухомлинський та інші), а нині увага приділяється тому контексту, який пропонують європейські країни. Тобто, більшість сучасних провідних науковців (І. Єрмаков, О. Пометун, О. Овчарук та інші) основними категоріями компетентнісного підходу вважають базові компетентності, ключові компетентності, життєві компетентності. При цьому деякі автори (О. Пометун та інші) ототожнюють ключові компетентності з базовими. Тому на підставі аналізу відповідних понять розрізнено ці категорії: *ключова компетентність* – це інтегративна якість особистості, що полягає в здатності розв’язувати складні поліфункціональні завдання з різних галузей людської діяльності на міждисциплінарному, надпредметному й багатомірному рівнях, дає змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному, професійному, соціальному житті й проявляється в способах поведінки людини з урахуванням її пізнавальних здібностей і психологічних якостей, є детермінантою виникнення й розвитку *базових компетентностей* – структурно класифікованих комплексів (знань, умінь, навичок і якостей особистості), які слугують певною стандартизованою основою для відображення специфіки й забезпечення якості виконання завдань конкретного виду конструктивної діяльності людини.

Аналіз наукової літератури засвідчує наявність таких підходів до визначення поняття “компетентність”: здатність, здібність (Т. Єрмаков, Д. Кун, О. Холостова); як досвід (І. Бех); певний набір умінь, навичок (О. Биковська, С. Макаров); синтез психічних якостей (О. Кононко); ефективна модель дії (В. Слот, Х. Спанярд).

Зазначимо, що більшість авторів сходяться на тому, що компетентність охоплює в себе: наявність комплексу знань, умінь, навичок; постійне оновлення знань, самовдосконалення себе як особистості та професіонала; поглиблене знання з певної проблеми; відповідність певним стандартам; уміння впроваджувати набуті теоретичні знання на практиці; креативний підхід до розв’язання проблеми (як особистої, життєвої, так і професійної).

Розглянувши феномен формування компетентностей на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому й методичному рівнях, ми з’ясували, що компетентнісний підхід об’єднує в собі системний, генетичний, процесуально-результативний, комплексний, особистісно-діяльнісний, ситуаційно-проблемний і проблемний підходи. Завдяки цьому він набуває інтегративних ознак і ґрунтується на таких провідних ідеях: системності як процесу формування цілісної сукупності основних якостей людини; синергетичності як мінливого інноваційно-еволюційного процесу розвитку особистості, який передбачає пожиттєву освіту; ефективності всіх ланок освітнього процесу в процесуальному (готовність до виконання діяльності) та результативному (фіксованість якості результатів діяльності) аспектах; комплексності, що потребує взаємоузгодженості освітніх програм із позицій їхньої доцільної спрямованості, ціннісно-сислової насиченості та культуровідповідності; ситуаційної проблемності як освітньої форми, спрямованої на створення навчальних ситуацій і завдань різних рівнів

складності та успішне їх розв'язання; життєтворчості як утвердження власного образу “Я” у відповідному виді діяльності. Тому цей підхід доцільно обрати як методологічну основу педагогічних досліджень різноманітної проблематики.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці / І. Д. Бех // Виховання і культура. – 2009. – №12 (17,18). – С. 5–7.
2. Биковська О.В. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні: Монографія / О. В. Биковська. – К.: ІВЦ АЛКОН, 2006. – 356 с.
3. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения : материалы к четвертому заседанию методологического семинара, 16.11.2004 г. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 84 с.
4. Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. / за ред. Л. Сохань, І. Єрмакова, Г. Несен. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
5. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника : автореф. дис. доктора психол. наук: спец. 19.00.07 / О. Л. Кононко – К, 2001. – 37 с.

О. І. Мезенцева,
м. Київ

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

У статті розглянуто стан дослідження вальдорфської педагогіки, визначено і розкрито основні принципи цієї педагогічної системи.

Ключові слова: *людиноцентризм, особистісно орієнтоване навчання та виховання, вальдорфська педагогіка, Рудольф Штайнер.*

Орієнтація сучасної педагогіки на гуманізацію освіти передбачає, як зазначено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, “реформування системи освіти на основі філософії “людиноцентризму” як стратегії національної освіти”.

Поряд із розробленням нових технологій особистісно-орієнтованого навчання і виховання особливого значення набуває вивчення досвіду класичних педагогічних систем, які ґрунтуються на ідеях людиноцентризму, та узагальнення їхніх спільних надбань у цій сфері. Такі підходи розроблялися ще на початку ХХ століття педагогами-реформаторами Д. Дьюї, М. Монтесорі, Л. Толстим, С. Френе, Р. Штайнером та іншими. Однією з освітніх моделей, які можуть забезпечити гармонійне поєднання процесів навчання, виховання й розвитку дітей та молоді, мають вагомі практичні результати, підтверджені часом, є Вальдорфська школа, діяльність якої ґрунтується на філософських та педагогічних ідеях Рудольфа Штайнера (1861–1925рр).

Незважаючи на численні позитивні оцінки діяльності Вальдорфських шкіл, ставлення до педагогічної системи, розробленої Р. Штайнером, неоднозначне. У деяких наукових та популярних виданнях наявні публікації, які дають поверхові, або навіть спотворені уявлення про вальдорфську педагогіку. У науковій літературі ще недостатньо опрацьовано теоретико-методологічні основи Вальдорфської школи, не повністю висвітлено шляхи реалізації вальдорфської системи в практиці вітчизняної школи. Недостатність